

Teleki Pál ismerte fel a társadalmi egyesületeknek ezt a valódi hivatását. Vezéri működésének legnagyobb értéke abban van, hogy társadalmi vonatkozásban teljessé tette azt a feladatot, amelyet Wolff Károly és Gömbös Gyula lángoló lelkekkel elindítottak és apostoli meggyőződéssel hirdettek.

Az elmúlt évben ismét háborúba léptünk. Ezt a háborút létünkért, függetlenségünkért és szabadságunkért vívjuk. Súlyos áldozatok, a válságoknak talán szörnyű sorozata előtt állunk, de kitárt kebellet és hősiességgel fogadjuk a csapásokat, mert tudjuk, hogy a nemzet létéért kell helytállanunk és mert rendületlenül hiszünk igazságunkban és győzelmünkben. El kell vetnünk a széthuzást és a kishitűség turáni átkát, egységbe és a biztonság erőadó tudatával kell végigharcolnunk az elkövetkezendő időket. Intő példa legyen előttünk az 1918—19. évek vörös forradalma. Társadalmunk akkor nem tudott elég erős lenni és lelkében megfertőzve, öntudatában megcsönkítva ezt az anyaföldet szabad prédájává engedte át azoknak, akik megcsúfolták és meggyalázták az ezeréves nemzet államot alakító és fenntartó értékeit.

Bízom a Kaszinó szellemi és erkölcsi értékeiben. Ha teljesíteni fogja az egyesület Buda társadalmában iránytszabó és útmutató magasrendű hivatását, bizvást remélhetjük, hogy méltó lesz működésünk a Kaszinó nemes multjához, méltó a nemzet ezeréves államfenntartó munkájához és méltó lesz a nagy magyar jövődől!

SZÉPHALOMTÓL PESTIG

Írta: Pogány Béla

IV.

„IGEN TISZTELT FÉRFIU, BARÁTSÁGODAT KÉREM”

A „Württembergi Herczegasszony” utcájának végén épül a börze, amely még vakolatlan állapotban van ugyan, de Kazinczy megállapítja, hogy „nagy, mint a cél, mellyért alkottatott”. Hild József monumentális épületéről képet is kapunk a könyvben: *A kereskedőkar épülete a kirakodó rakpicacon* aláírással. A „Börsé”-vel átellenben „egy új négyszög” van, a mai Ferenc József-tér.

Az új négyszög déli végén „homlokkal Budának áll a Dunaferdőnek nevezett ház”, róla nevezték el annakidején Fürdő-utcának, a mai Tisza István-utcát. *Dunaferdő* (talán még ismertebb neve volt a *Diana-fürdő*) a *Kereskedelmi Bank* mai palotája helyén állott és igen előkelő hely volt, amit bizonyít az is, hogy itt lakott Széchenyi István gróf is. Büszkesége volt Pestnek a szép és előkelő Diana-fürdő, annyira, hogy a fiakeres „kényszerítette Kazinczyt a kocsiból való kiszállásra és a fürdő szemügyre vételére. Örökértékű a pársoros leírás, amit Kazinczy papírra vetett róla:

„A ház fenekében, átellenben a kapuval, a Dunával és Budával, két temérdek oszlop tart egy háromszegű frontot, melly alatt egy nyári-szoba nyílik, előfal nélkül, azok szolgálójára, kik itt ferednek 's együtt akarnak mulatozni, A szűk udvar közepében egy teknő szökteti fel vizét, 's a teknőt virágtáblák veszik körül.

— A ház Gyönyör lakja! — kiáltám; mert még akkor nem tudtam, hogy a Dicsőség! — Széchenyi itt szállásol. Emlegesse azt a legkésőbb maradék.”

Kazinczy — olvassuk a főváros kiadásának kommentárját — márc. 15-től ápr. 17-ig csaknem naponta együtt volt Széchenyivel az Akadémia szervezetét, alapszabályait készítő bizottsági üléseken, gyakran volt nála, a lakásán és sokszor volt vendége is ebéden, vacsorán a Nemzeti Kaszinóban. Alt Rudolfnak a Szépművészeti Múzeumban levő ismert képe pillantást nyújt Széchenyi ablakából a Dunapartján nyüzsgő életre, ahonnan majdan a híd ível át a budai oldalra.

A LÖVŐHELY

A Dunaparton „a Lövőhelyig” fordult le most a kocsis, s Kazinczy itt erős kritikával él. (1824-ben épült a Kálvin-téri református templommal szemben. Az 1837-iki árvíz elpusztította a Lövőhely-et, később újra felépítették a mai Lövölde-téren, de ma már itt

is csak a tér neve tanúskodik róla). Zambelli művéről különben így ír Kazinczy:

„Láttam azt, 's alig merem mondani, mit láttam. Három kapuiv, Lóriai-rendű hornyolt oszloppal, rekeszti el a kertet az úctól. Lövőhelyhez ez a rend illet. A belső épület kiesiny a nagy kapuhoz, de az nem hiba: az hiba, hogy a királyi portál el van dugva.”

A látottak elragadják a költőt, aki tizen-négy esztendő távollét után egy hatalmasan fejlődött, építészeti szépségekkel ékes Pestet talál:

— Mivé leve Pest három fejedelmeink, József, Leopold, Ferenc alatt 's mit köszönhet a Nádor gondjainak és mi lesz egy század alatt?! ...

VACSORA FAY ANDRÁSNAI

Aztán szállására tért, lefeküdt és tíz napig betegeskedett.

A fiakeren tett kis séta, amit eddig való írásában elmondott, a következő volt: a mai Kossuth Lajos-utcából indult, átment a Ferenciek-terén, az akkori Kígyó-terén (ma Apponyi-tér), a Petőfi-utcán, a Váci-utcán, a Vörösmarty-terén, a Dorottya-utcán, majd visszafordult és a Dunaparton végighajtva a Kálvin-terén a mai Királyi Pál-utca sarkán a Lövőhelyben gyönyörködött, ahonnan kocsisa visszavitte a vármegyeházára.

Szállása? Eredetileg Jankovich Miklós vendégének kellett volna lennie, de betegsége miatt Szemere Pálnak, a költőnek, Pest-megye vicefiskálisának vármegyeházi lakásán maradt.

„Jankovich Miklóshoz kell vala szállanom; — írja — megígérvén vala azt a halhatatlan férfinak, 's kevélykedném barátságával, ha vendége lehetnék vala; de Szemere, kit minden mások előtt kerestem fel, elijede szintelen arczomtól, nehéz pihegésemtől, kongó hangomtól; kért, kényszerített, erővel élt, maradjak nála; állapotom gondot kíván,

Pannonia Szálló

éttermében Veres Károly muzsikál

melly ott is lesz ugyan, de a' fényes háznál nem lehetek elég csendesen, 's az elsőbbséget e' bajomban rokonságunk is kívánhatja. Engedék a' kedves erőszaknak, s' Jankovichnál egy levélkém mente-ki, 's ígértem, hogy jóságaival felgyógyulásom után élni fogok."

Hamarosan hire ment, hogy a költő Szemeréknél van. „Legelőbb *Schedel* jó. Utána *Vörösmarty* és *Stettner* György. *Szemere* Pál és hitvese *Szemere* Krisztina vacsorára *Fáy* Andrásához voltak híva. Miattam nem akarának menni. Én betegen is mentem velek. *Schedel*, *Vörösmarty*, *Stettner* oda kísérének 's ott vacsorálánk."

A társaság nagyon tetszik *Kazinczynak*, csak *Bajzát* szeretné még látni, meg *Kisfaludy* Károlyt, akit még sohasem látott, de akivel mégis feszült viszonyban volt. Békülő hajlandóságát mutatja felsőhajtása:

— Csak *Kisfaludy* Károlyt még — mondom — és *Bajzát*, az édes Dalköltőt, 's első napom adta volna meg, a' mi után olly rég olta vágyakodtam.

Hogy őket is láthassa, a következő nap (febr. 19.) „ajándéka volt“.

TALALKOZÓ KISFALUDY KÁROLYVAL

Nagy irodalmi esemény ez. Naplójában ezt jegyzi föl:

„*Szemerének* születési napja, mint feleségemé. *Bártfayné* adá *Szemerének* a' vacsorát. Itt láttam először *Kisfaludy Sándort*, itt először *Bajzát*. *Helmecki* is ott volt. És *Spack* Lajos. Beszédem kongó, szenvedő tudóm miatt. Dr. *Forgó* György gyógyítá homespathiásan."

Szemere le akart mondani *Kazinczy* betegsége miatt *Bártfayék* vacsorájáról, vagy magánál vendégül látni a társaságot, de a költő ebbe nem egyezett bele. „Ott éltem-el életemnek egykij felejthetetlen estvését, éjszakáját."

A *Történelmi Képcsarnok* olajfestménye megörökíti a nagy jelenetet, amikor a találkozás pillanatában *Kazinczy* kezét nyugtatt a fiatal *Kisfaludynak*.

— Igen tisztelt férfit, barátságodat kérem.

A kép a két író baráti kézfogását ábrázolja. Körülöttük állnak: *Bajza*, *Fenyéri*, *Helmecki*, *Toldi*, *Szemeréné*, *Bártfayné*, *Vörösmarty*, *Szemere* Pál, *Bártfay* és *Kiss* Károly.

Irodalomtörténeti értékű a följegyzés, amely a találkozást örökíti meg:

„A' Zalán Éneklője és a' szerény lelkű *Fenyéri*, valamint viszont *Toldy* és *Bajza*, a' szép körhen két külön kört csinálnak; a' legszebb két pár, 's mind a' négye, de a' két utolsóbb még inkább, a' férfi kor és az ifjúság' zsengejében, 's mindnyájan megkoronázva nagy tetteikkel. A' mire mi csak késziténk még az utat, ezek adák meg, 's *Vörösmarty* a' férfui év' első szakában, a' többi még csaknem gyermekek. *Toldynak* most nyomtatják *Poétai Kézikönyve*' második kötetét, 's az olly hézagját tölti-be *Literaturánknak*, melyet annak régibb barátjai nem éreznek kevésbbé mint a' kik a' pályára most lépnek fel. *Kisfaludy* Károly a' maga nemében szint ugy váratlan, csuda jelenés, mint testvére, *Himfy*, a' magáiban. Előkészületek nélkül jelene meg a' pályán, 's már első fellépésében is nagy, páratlan. A scandált sorok' nehéz nyügében könnyedén táncolja a' rhytmusz' táncait, 's teremtései nem üres klingklangok. Mint *Granadiros* Fő-Hadnagy lelépe a' katonai pályáról, hogy két szerelmének, a' *Festésnek* és *Költésnek* élhessen. S az elsőbet nem mint naturalista üzi, hanem tanulás után. Szobája tele van *Vészeivel* a' *Lutherbourg* izlésében; de neki vannak nyugalmas teremtései is és nem mind tájfestések. Rézgyüjteménye több ezrekből áll."

Külön meg kell magyarázni a „*Vészei*“ kifejezést. A közönség izlésének megfelelően a művészetért rajongó, de nyomorgó *Kisfaludy* kénytelen volt megalkudni és borzalmakat, „vész“-eket festeni. Ezeket sem tudta nagy számban eladni, ezért volt tele szobája *Vészek*-kel.

(Ötödik közlemény következik.)

osztály vezetője. Ebben a minőségében sok hozzájárulást és megértést tanúsított azokban a részleges státuszrendezési kérdésekben, amelyeket a *Magyar Élet Pártja* fővárosi szervezete szorgalmazott gyors egymásutánban. Ezen a téren legutóbb a régen sürgetett szociálai pragmatikának első fejezete került közérlelésre megoldásra. *Hencz* Lajos dr. a korábbi párt elnöki pártszakbizottságának elnöke a *Budapesti Főváros* egyik legutóbbi számában jelentette a hátralevő nagy munkát a szociálai pragmatika megoldása felé. Amennyire részese volt a *Dénesnek* a jól megindult kezdésben, éppen oly rendkívüli munka vár reá a továbbiakban. Mind a polgármester, mind a párt megbízik *Orbay* tehetségében, hogy a szociálai pragmatika nagy művét tető alá juttatja.

A *Budai Polgári Kaszinó* évi közgyűlését rendkívül nagy érdeklődés közben tartotta meg. A közgyűlésen megjelent *Homonnay* Tivadar főpolgármester, *Nagyszombathy* Miksa ny. altábornagy, *Bogsch* Géza ny. honvédelmi államtitkár, *Zubritzky* József, a Közmunkák Tanácsának ny. alelnöke, *Feigler* Károly tiszti főügyész, *Gyenes* Kálmán kormányfőtanácsos, MÁV-igazgató, *Szepesváry* Pál, *Rosta* János, *Szebeny* József, *Orbay* Dénes tanácsnokok, *Czebe* Jenő kerületi előljáró, a budai képviselők és bizottsági tagok nagy számban. *Bocsány* Kálmán országgyűlési képviselő, a kaszinó elnöke mondta a nagyszabású, mély hatást keltő megnyitó beszédet, melyet lapunk más helyén közlünk.

A *Wolff* Károly-klub közgyűlése. Tagjainak nagy érdeklődése és nagyszámú részvétele mellett tartotta a *Wolff* Károly-klub évi közgyűlését *Csilléry* András dr. egyetemi tanár, örökös törvényhatósági bizottsági tag elnöklésével. Megjelent a közgyűlésen *Homonnay* Tivadar dr. Budapest székesfővárosi főpolgármestere, *Viczián* István dr. Pest vármegye főispánja, *Bódy* László dr. és *Morvay* Endre dr. alpolgármester, *Gazdy* Jenő, a klub ügyvezető elnöke, a *Magyar Élet Pártja* fővárosi szervezetének számos bizottsági tagja *Vály* Ferenc dr. h. pártelnökkel, *Hajnóczy* Béla dr. pártigazgatóval és *Paulheim* Ferenc főtitkárral az élükön és még sokan a klub tagjai sorából. *Szendy* Károly polgármester kimentette távolmaradását. *Csilléry* András dr. elnök megnyitó beszédében először *Wolff* Károly emlékének áldozott, majd a megjelentek üdvözlése során örömmel állapította meg, hogy Budapest főpolgármestere és Pest vármegye főispánja együttesen vesznek részt a közgyűlésen. Felelevenítette a *Wolff* Károly-szobor tervét, amely a vigadói *Wolff* Károly-emlékűnnepen merült fel, amikor a szoborbizottság elnökségét néhai *Teleki* Pál gróf miniszterelnök vállalta. Indítványára a klub ötezer pengőt szavazott meg a szoboralapra és elhatározta, hogy székebbkörű gyűjtést indít a szoboralap növelésére, hogy az emlékmű minél hamarabb megvalósuljon. A szobor helyéül a klub a városháza és a vármegye-háza közötti kis teret tartja legalkalmasabbnak, s a hely végleges megállapítása érdekében a vezetőség eljár a főpolgármesternél és a polgármesternél. A közgyűlés után közös vacsora volt, amely-

Bérház, villa, öröklakás, telek, üzemház, földbirtok

vétel és
csere.

Vételénél és eladásánál
forduljon bizalommal

Tóth Boda Gyula

építőmesterjelölt ingatlanirodájához
Teréz körút 26 — Telefon: 124-776